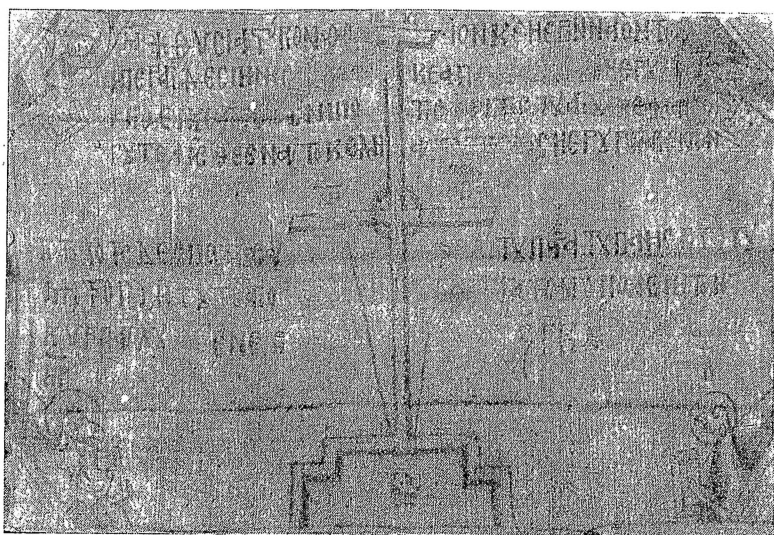

АНТИМИНС БИТОЉСКОГ МИТРОПОЛИТА ПАВЛА ИЗ 1616 ГОД.

У планинском селу Повелићу, близу старог утврђења Тополовца, у Билогорју на речици Великој, недалеко од Крижеваца и Копривнице у данашњој северној Хрватској, међу потомцима старих српских ускока са Балкана, нашао сам у православној цркви Св. Тројице један антиминос, који је 1616 год. осветио, са важношћу за целу Битољску епархију, Павле митрополит битољски.

Антиминос битољског митрополита Павла из 1616 год.

Антиминос је велик $57\frac{1}{2} \times 38$ cm; а рађен је руком на подебелом густо тканом ланеном платну — са 14 нити основе и 11 нити потке у 1 кв. cm. Горњи и доњи крај је порубљен, те се види да је само дужином сечен од комада домаћег платна. Платно је од времена потамнело и местимично има жуте мрље, које су делимично уништиле боју натписа и цртежа. Иначе је врло добро очувано.

Ради цртања по њему платно је било препарирано гипсом или кредом. Сви цртежи, као и натпис, рађени су црним мастилом; само су симболи јеванђелиста, у сва четири угла, шатирани били као небо светло-модром бојом, која се још доста добро очувала, и бледо-црвеном бојом, која је већ скоро сва ишчезла. Цео антиминос је уоквирен правоуголником са доста грубим црним пругама, а ивица му је била превучена црвеном бојом — киноваром, од које су само трагови остали.

На средини платна графички је приказан врло висок петокраки танак крст, оивичен доста грубим линијама, на једноступеном постољу од сличних линија. Под постољем је нацртана Адамова лобања, а изнад постоља с леве стране крста диже се укосе копље, а с десне гола трска са сунђером на врху. Изнад њих, у пресеку вертикалне и хоризонталне линије крста, где би дошла глава Христова, нацртан је трнов венац. Над попречном плочицом на врху крста исписана су слова IC - XC, а над попречном средњом гредом крста NH—KA. У сваком углу антиминоса вири из заобљеног отсечка неба по једна фигура са испруженом књигом. То су симболи четири јеванђелиста, који су распоређени тако: да је анђео Матејев приказан у левом горњем углу и више њега монограм $\overline{M}$; лав Марков у левом доњем углу са $\overline{MP}$; телац Лукин у десном доњем углу, са ознаком $\overline{L}$; а орао Јованов у десном углу, без монограма.

Натпис на антиминосу је писан грчки, а рађен је такође црним мастилом,

крупним уставним словима, и заузима готово сав празан простор између кракова крста и симбола јеванђелиста. — Он гласи:

† ΘΥΣΙΑΣΤΗΡΙΟΝ ΘΕ | ΙΟΝ Κ'Ε ΝΕΡΟΝ ΝΑΟΝ ΤΗΣ |
 ΗΠΕΡΑΓΓ(Α)Σ ΔΕΣΠΗΝΗΣ (ΧΗΜΟΝ) | ΚΕ ΑΝ ΠΑΡ(ΘΕΝ8 ΜΑΡΙΑΣ) ΝΕΡ8 |
 ΡΗΘΕΝ ΚΕ ΑΓΗ(ΑΣΘ)ΕΝ ΗΠΟ | ΤΗΣ ΧΑΡΗΤΟΣ Τ8 ΑΓΙ8 ΠΝΕΥΜΑΤ(Ο)Σ |
 Τ8 ΤΕΛΗΣΘΕ ΕΝ ΑΥΤΟ ΚΕ ΔΝ(!) | ΑΥΤΩ ΤΑΣ (ΘΕΙΑ)Σ ΝΕΡ8ΡΓΙΑΣ ΕΝ ΠΑΝ |
 ΤΗ ΤΟΠΟ ΤΗΣ ΔΕΣΠΟΤΗΣ ΑΥ | Τ8 ΠΑΡΑ Τ8 ΠΑΝΝΕΡΟΤΑΤ8 |
 ΜΗΤΡΟΠΟΛΗΤ8 ΤΗΣ ΑΓΙΟ | ΤΑΤΗΣ Μ(ΗΤ)ΡΟΠΟΛΗΣ ΠΗΤΟΛΗ(ΑΣ) |
 ΚΥΡ ΠΑΥΛ8 ΕΝΕΤΗ | ,ῚΡΚᾶ

Дакле, према натпису, овај је антиминс освећен био 7124 (1616) год. од битолског, до сада у науци непознатог, митрополита Павла за храм Пресвете Богородице у једном месту Битољске епархије, чије име у натпису није означено, — и дато је право да се на њему може обављати литургија по целој митрополитовој области — *ἐν παντὶ τόπῳ τῆς δεσποτείας αὐτοῦ*.

Међутим, у њему нема ушивених светитељских мошти, нити има каква било трага да их је кадгод било.

Како по својој графичкој претстави тако и по натпису, овај битолски антиминс, нађен у северној Хрватској, *припада типу најстаријих антиминса* православне цркве, који је у Русији и на Балкану познат од XII—XVII века. (Срав. К. Николскиј, *Объ антиминсахъ православной русской церкви*, Спбургъ 1872 и И. Гошевъ, *Антиминсътъ*, София 1925). Разлике од тог основног најстаријег типа, овде се, у главном, свODE на трнов венац на крсту и положај натписа IC—XC, HI—KA, а затим и на израду и распоред симбола четири јеванђелисте по угловима.

Ова врста антиминса је на Балкану уопште врло мало позната; а од антиминса битолских епископа, сем овог, позната су само још два и то оба много млађа, не само по времену него и по типу — један је наиме „пелагонијског“ митрополита Јакова из 1698—9 год., а други „пелагонијског“ митрополита Нектарија из 1789 год.

Рад. М. Грујић

ПЕЊКИ АНТИПАТРИЈАРХ ТИМОТЕЈ 1718 ГОД.

За време аустриско-турског рата 1716—1718 год. био је пењки патријарх Мојсеј Рајовић (1712—1725). Нису нам познате никакве његове везе са аустриским државним властима, те је врло вероватно да се је он за сво време тога рата држао потпуно лојално према Турцима, који су, нема сумње, морали водити строги надзор над њим, сећајући се акције патријарха Арсенија III. за време великог рата аустриско-турског од 1683—1699 год. Али, и поред све лојалности патријарха Мојсеја, успео је један амбициозни светогорски калуђер, Грк Тимотеј, да везама и новцем 1718 год. купи од султанова двора пењки патријарашки престо, уклони с власти законитог патријарха Мојсеја и неко време овлада Пећком патријаршијом.

Прве податке о томе објавио сам већ 1913 год. (Споменик LI, 113—117) у једном званичном писму Синода Цариградске патријаршије, упућеном пећком патријарху Мојсеју 2 јула 1718 год., и у два писма патријарха Мојсеја